

Karel Šteker, Milana Otrusinová

prosperita
firmy

Jak číst účetní výkazy

Základy českého účetnictví a výkaznictví

2., aktualizované a rozšířené vydání

- základní principy českého účetnictví
- rychlá orientace v účetních výkazech
- promítnutí účetních případů do výkazů
- názorné příklady a praktické ukázky

Karel Šteker, Milana Otrusinová

Jak číst účetní výkazy

Základy českého účetnictví a výkaznictví
2., aktualizované a rozšířené vydání

- základní principy českého účetnictví
- rychlá orientace v účetních výkazech
- promítnutí účetních případů do výkazů
- názorné příklady a praktické ukázky

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Ing. Karel Šteker, Ph.D.
Ing. Milana Otrusinová, Ph.D.

Jak číst účetní výkazy
Základy českého účetnictví a výkaznictví
2., aktualizované a rozšířené vydání

Kniha je monografie

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
www.grada.cz
jako svou 6312. publikaci

Odborná recenze:
doc. Ing. Marcela Žárová, CSc.
Ing. Eva Hýblová, Ph.D.

Vydání odborné knihy schválila Vědecká redakce nakladatelství Grada Publishing, a.s.

Odpovědná redaktorka Mgr. Kamila Vojtíšková
Grafická úprava a sazba Jan Šístek
Návrh a zpracování obálky Eva Hradiláková
Počet stran 288
Druhé vydání, Praha 2016
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2016

ISBN 978-80-271-9351-6 (pdf)
ISBN 978-80-271-0048-4 (print)

Obsah

O autorech	9
Řekly o knize	10
Seznam zkratk	12
Úvod	13
1 Význam a základní prvky účetnictví, účetní zásady a principy	15
1.1 Význam účetnictví	15
1.2 Účetní zásady a principy	17
1.3 Základní prvky účetnictví	23
1.3.1 Účet a soustava účtů	23
1.3.2 Směrná účtová osnova a účtový rozvrh	26
1.3.3 Účetní záznamy, doklady a knihy	27
1.3.4 Oceňování majetku a závazků	31
1.3.5 Kontrolní systém účetnictví	32
2 Právní úprava účetnictví	35
2.1 Zákon o účetnictví	35
2.2 Vyhlášky k zákonu o účetnictví	36
2.3 České účetní standardy	37
2.4 Vnitřní účetní směrnice	38
3 Dlouhodobý majetek	41
3.1 Charakteristika dlouhodobého majetku	41
3.1.1 Oceňování dlouhodobého majetku	42
3.1.2 Způsoby pořízení a vyřazení dlouhodobého majetku	44
3.2 Dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek	44
3.2.1 Rozdělení dlouhodobého nehmotného majetku	44
3.2.2 Rozdělení dlouhodobého hmotného majetku	46
3.2.3 Základní účetní operace	48
3.2.4 Odpisování dlouhodobého majetku	56
3.2.5 Rozšiřující účetní operace	61
3.2.6 Souhrnný příklad	63
3.3 Dlouhodobý finanční majetek	65

3.3.1	Rozdělení dlouhodobého finančního majetku	65
3.3.2	Účetní operace	66
3.3.3	Souhrnný příklad	69
4	Oběžná aktiva	73
4.1	Zásoby	73
4.1.1	Charakteristika zásob	73
4.1.2	Rozdělení zásob	74
4.1.3	Oceňování zásob	76
4.1.4	Základní účetní operace	79
4.1.5	Rozšiřující účetní operace	86
4.1.6	Souhrnný příklad	87
4.2	Pohledávky	90
4.2.1	Charakteristika pohledávek	90
4.2.2	Rozdělení pohledávek	90
4.2.3	Oceňování pohledávek	92
4.2.4	Základní účetní operace	92
4.2.5	Rozšiřující účetní operace	99
4.2.6	Souhrnný příklad	106
4.3	Krátkodobý finanční majetek a peněžní prostředky	108
4.3.1	Charakteristika krátkodobého finančního majetku a peněžních prostředků	108
4.3.2	Rozdělení krátkodobého finančního majetku a peněžních prostředků	108
4.3.3	Oceňování krátkodobého finančního majetku a peněžních prostředků	109
4.3.4	Základní účetní operace	110
4.3.5	Rozšiřující účetní operace	118
4.3.6	Souhrnný příklad	119
5	Vlastní kapitál	123
5.1	Základní kapitál	123
5.1.1	Charakteristika základního kapitálu	123
5.1.2	Rozdělení základního kapitálu	124
5.1.3	Účetní operace	125
5.1.4	Souhrnný příklad	132
5.2	Kapitálové fondy a fondy tvořené ze zisku	134
5.2.1	Charakteristika fondů vlastního kapitálu	134
5.2.2	Rozdělení fondů vlastního kapitálu	134
5.2.3	Účetní operace	135
5.2.4	Souhrnný příklad	140
5.3	Výsledky hospodaření	142
5.3.1	Charakteristika výsledků hospodaření	142
5.3.2	Rozdělení výsledků hospodaření	142
5.3.3	Účetní operace	144
5.3.4	Souhrnný příklad	148

6	Cizí zdroje	151
6.1	Rezervy	151
6.1.1	Charakteristika rezerv	151
6.1.2	Rozdělení rezerv	152
6.1.3	Účetní operace	153
6.1.4	Souhrnný příklad	159
6.2	Závazky	161
6.2.1	Charakteristika závazků	161
6.2.2	Rozdělení závazků	162
6.2.3	Oceňování závazků	163
6.2.4	Základní účetní operace	163
6.2.5	Rozšiřující účetní operace	184
6.2.6	Souhrnný příklad	189
7	Časové rozlišení	193
7.1	Charakteristika časového rozlišení	193
7.2	Aktivní časové rozlišení	194
7.2.1	Rozdělení aktivního časového rozlišení	194
7.2.2	Účetní operace	195
7.2.3	Souhrnný příklad	198
7.3	Pasivní časové rozlišení	200
7.3.1	Rozdělení pasivního časového rozlišení	200
7.3.2	Účetní operace	200
7.3.3	Souhrnný příklad	202
8	Náklady a výnosy	205
8.1	Charakteristika nákladů a výnosů	205
8.2	Druhové a účelové členění nákladů a výnosů	207
8.3	Náklady a výnosy z provozní činnosti	210
8.3.1	Rozdělení nákladů a výnosů z provozní činnosti	210
8.3.2	Souhrnný příklad	217
8.4	Náklady a výnosy z finanční činnosti	219
8.4.1	Rozdělení nákladů a výnosů z finanční činnosti	219
8.4.2	Souhrnný příklad	222
9	Účetní uzávěrka a závěrka	225
9.1	Charakteristika účetní uzávěrky	225
9.1.1	Uzávěrkové operace	225
9.1.2	Inventarizace majetku a závazků	226
9.1.3	Daňová analýza a výpočet daně z příjmů	227
9.1.4	Uzavření účetních knih	234
9.2	Charakteristika účetní závěrky	235
9.2.1	Rozvaha	240

9.2.2	Výkaz zisku a ztráty	240
9.2.3	Přehled o peněžních tocích	241
9.2.4	Přehled o změnách vlastního kapitálu	243
9.2.5	Příloha	244
9.2.6	Zpráva o platbách	247
9.2.7	Zpráva o vztazích	248
9.2.8	Výroční zpráva	248
9.2.9	Audit účetní závěrky	249
9.2.10	Schválení a zveřejnění účetní závěrky	251
10	Účetnictví bank, pojišťoven, nepodnikatelských subjektů a vybraných účetních jednotek	253
10.1	Banky a jiné finanční instituce	253
10.2	Pojišťovny	256
10.3	Zdravotní pojišťovny	259
10.4	Nepodnikatelské subjekty	262
10.5	Vybrané účetní jednotky	263
	Příloha 1 – Rozvaha pro podnikatele	267
	Příloha 2 – Výkaz zisku a ztráty v druhovém členění pro podnikatele	271
	Příloha 3 – Výkaz zisku a ztráty v účelovém členění pro podnikatele	273
	Příloha 4 – Přehled o peněžních tocích pro podnikatele	274
	Příloha 5 – Přehled o změnách vlastního kapitálu pro podnikatele	275
	Příloha 6 – Směrná účtová osnova pro podnikatele	276
	Příloha 7 – Srovnání účtových tříd bank, pojišťoven, nepodnikatelských subjektů a vybraných účetních jednotek	278
	Příloha 8 – České účetní standardy pro podnikatele	280
	Summary	281
	Literatura	282

O autorech

Ing. Karel Šteker, Ph.D.

V současné době je zaměstnán jako vedoucí Provozně ekonomického odboru ve společnosti CENTROPROJEKT GROUP a.s. Zároveň externě působí na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, kde zajišťuje výuku českého a mezinárodního účetnictví. Je autorem nebo spoluautorem studijních textů, odborných knih a článků publikovaných na konferencích i v časopisech.

Ing. Milana Otrusinová, Ph.D.

Od roku 2004 působí na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, kde zajišťuje výuku předmětů zaměřených na účetnictví a finanční řízení podnikatelských i neziskových organizací. Ve své odborné praxi se již od devadesátých let zabývá oblastí účetnictví, finančním řízením a finanční kontrolou. Je autorkou nebo spoluautorkou studijních textů, odborných knih a článků publikovaných na mezinárodních konferencích i v časopisech v tuzemsku a zahraničí.

Řekly o knize

V druhém, aktualizovaném a rozšířeném vydání knihy s názvem *Jak číst účetní výkazy* s podtitulem *Základy českého účetnictví a výkaznictví* autoři zachovali strukturu informací tak, jak byla zobrazena již v prvním vydání, tj. ve struktuře: zákon o účetnictví, vyhláška pro podnikatele, účetní standardy a účtová osnova v souladu se současně platnou legislativou v jednotlivých kapitolách. Informace tímto způsobem strukturovaná je pochopitelně výbornou pomůckou pro všechny čtenáře knihy, ať se jedná o odbornou veřejnost nebo vysokoškolské studenty, zároveň však klade vysoké nároky na autory publikace, protože udržet publikaci v platném znění vyžaduje její revizi v závislosti na změnách v platné legislativě, kterou se řídí účetnictví v České republice. Texty publikace jsou aktualizovány podle legislativních změn platných k 1. lednu 2016.

Knihka je rozšířena o jednu kapitolu oproti prvnímu vydání. Tato kapitola se týká účetnictví bank, pojišťoven, nepodnikatelských subjektů a vybraných účetních jednotek. I v této kapitole je zachována struktura informace v závislosti na způsobu řízení účetnictví v jednotlivých oblastech, tj. zákon o účetnictví, vyhláška pro daný okruh účetních jednotek, standardy. Pro každou z výše jmenovaných oblastí jsou vyjmenovaná specifika dané oblasti účetnictví, která jsou doplněná charakteristikou vybraných položek rozvahy a položek výkazu zisku a ztráty u každé jednotlivé oblasti účetnictví. Každá podkapitola je zakončena ukázkou rozvahy a ukázkou výkazu zisku a ztráty konkrétně existující účetní jednotky pro danou oblast. Tuto kapitolu považuji za přínosné rozšíření prvního vydání knihy, které bylo výlučně zaměřeno na podnikatelské jednotky. Tato kapitola poskytuje čtenáři základní informace a seznámení se s významnými charakteristikami jiných účetních jednotek, než jsou podnikatelské, a jejichž účetnictví se řídí odlišně. Z tohoto důvodu je přínosem také příloha č. 7 knihy, která srovnává účtové třídy bank, pojišťoven, nepodnikatelských subjektů a vybraných účetních jednotek.

I druhé vydání knihy popisuje celý účetní systém v jeho jednotlivých krocích od zachycení účetních operací v dokladech, v deníku, na účtech až po jejich vykázání ve výkazech finančního účetnictví.

Autoři na základě svých zkušeností z praxe zvolili vhodné praktické příklady, kterými propojili teoretické poznatky s praktickým využitím teoretických znalostí v reálném životě účetních jednotek v ČR. A právě volba zásadních hospodářských operací, jejich účetní zachycení a nalezení příkladů v účetních závěrkách konkrétních účetních jednotek považuji za velký přínos této knihy. Propojení teoretických poznatků a praktickými příklady činí tuto knihu vhodnou nejen jako vysokoškolský text, ale zároveň i jako příručku pro odbornou veřejnost.

doc. Ing. Marcela Žárová, CSc.

katedra finančního účetnictví a auditingu

Fakulta financí a účetnictví

Vysoká škola ekonomická v Praze

Publikace *Jak číst účetní výkazy – Základy českého účetnictví a výkaznictví*, vychází ve druhém aktualizovaném a rozšířeném vydání, zabývá se problematikou českého účetnictví a výkaznictví.

Autoři aktualizovali a rozšířili původní kapitoly zaměřené na podnikatelské subjekty v souladu s novelou zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, platnou od 1. 1. 2016, která vychází ze Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU o ročních účetních závěrkách, konsolidovaných účetních závěrkách a souvisejících zprávách některých forem podniků. Součástí aktualizace jsou i související právní předpisy (např. zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích). Kniha je rozšířená o desátou kapitolu – Účetnictví bank, pojišťoven, nepodnikatelských subjektů a vybraných účetních jednotek, ve které popisují postupy účtování a vykazování v dalších typech účetních jednotek, odlišných od podnikatelských subjektů.

Publikace není primárně zaměřená na postupy účtování a nepoužívá směrnou účtovou osnovu. Autoři zvolili zobrazení jednotlivých účetních případů prostřednictvím položek účetní závěrky (aktiva, závazky, vlastní kapitál, náklady, výnosy) a následné zobrazení ve výkazech. Tento postup výkladu je méně obvyklý, ale z pohledu moderního pojetí požadavků na znalosti z oblasti účetnictví dává čtenářům širší rozhled a umožňuje lépe pochopit vzájemné souvislosti a vyhodnotit informace, které účetnictví svým uživatelům poskytuje.

Kapitoly jsou kvalitně zpracované, logicky členěné a vzájemně na sebe navazují. Text má vysokou odbornou úroveň, zároveň je srozumitelný a pro čtenáře velmi zajímavý. Odborná část je doplněna citacemi z legislativy i praktickými příklady, které jeho atraktivitu pro čtenáře zvyšují.

Jak sami autoři v úvodu naznačují, kniha obsahuje v některých souvisejících oblastech jako například daně určitá zjednodušení, která jsou vzhledem k rozsahu a zaměření knihy logická.

Kniha může být významným teoretickým i praktickým návodem pro pracovníky v oblasti účetnictví, finančního řízení, controllingu, pro analytiku i interní audit. Zároveň je vhodná i pro manažery, kteří chtějí získat základní orientaci v účetních výkazech. Dále může být využita jako studijní materiál studenty vysokých škol, případně v rámci profesního vzdělávání.

Ing. Eva Hýblová, Ph.D.

katedra financí

Ekonomicko-správní fakulta

Masarykova univerzita

Seznam zkratek

CP – cenný papír	VÚÚ – výpis z úvěrového účtu
CZ – cizí zdroje	VÝD – výdejka
ČNB – Česká národní banka	VyZÚ – vyhláška k zákonu o účetnictví pro podnikatele
ČR _{A/P} – časové rozlišení aktivní/pasivní	ZK – základní kapitál
ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení	ZDP – zákon o daních z příjmů
ČSÚ – Český statistický úřad	ZDPH – zákon o dani z přidané hodnoty
ČÚS – České účetní standardy	ZaP – zákoník práce
DFM – dlouhodobý finanční majetek	ZC – zůstatková cena
DHM – dlouhodobý hmotný majetek	ZOK – zákon o obchodních korporacích
DM – dlouhodobý majetek	ZP – zdravotní pojištění
DNM – dlouhodobý nehmotný majetek	ZÚ – zákon o účetnictví
DPFO – daň z příjmu fyzických osob	
DPH – daň z přidané hodnoty	
DPPO – daň z příjmu právnických osob	
FAD – faktura dodavatelská (přijatá)	
FAO – faktura odběratelská (vydaná)	
HMV – hmotné movité věci	
IFRS – mezinárodní standardy účetního výkaznictví	
KFM – krátkodobý finanční majetek	
KS – konečný stav	
N _{P/F} – náklady provozní/finanční	
NOZ – nový občanský zákoník	
OA – oběžná aktiva	
OP – opravná položka	
OR – obchodní rejstřík	
PPD – příjmový pokladní doklad	
PŘI – příjemka	
PS – počáteční stav	
SP – sociální pojištění	
TZ – technické zhodnocení	
ÚJ – účetní jednotka	
ÚZ – účetní závěrka	
VBÚ – výpis z bankovního účtu	
VH – výsledek hospodaření	
VK – vlastní kapitál	
V _{P/F} – výnosy provozní/finanční	
VPD – výdajový pokladní doklad	
VÚD – vnitřní účetní doklad	

Úvod

Publikace *Jak číst účetní výkazy – Základy českého účetnictví a výkaznictví*, jak už samotný název napovídá, je věnována problematice českého účetnictví s dopadem do výkaznictví. Vypovídací schopnost účetních výkazů o účetní jednotce je velmi významná, ale pouze pro ty uživatele účetních informací, kteří vědí, jak tyto informace správně interpretovat.

Cílem předkládané publikace je přiblížit účetní informace prezentované v účetních výkazech manažerům, kteří se potřebují rychle orientovat v účetních výkazech dané společnosti a chtějí se seznámit se základními principy českého účetnictví. Informace obsažené v textu využijí rovněž analytici, pracovníci controllingových oddělení nebo interního auditu. Publikace je určena především čtenářům z řad podnikatelské sféry, ale většina základních účetních principů a metod má obecnou platnost, a proto se může stát v neposlední řadě také vhodným studijním materiálem pro studenty vysokých škol s ekonomickým zaměřením.

Jednotlivá témata jsou vysvětlena jednoduchým a názorným způsobem, který umožní čtenáři snadno je pochopit. V textu je použito mnoho názorných příkladů a praktických ukázek interpretací účetních výkazů. Účetní případy nejsou vysvětlovány přímo pomocí směrné účtové osnovy nebo položek účtového rozvrhu, ale snahou autorů je zachytit podstatu konkrétní hospodářské operace, její interpretaci v účetnictví a zobrazení v účetních výkazech. V příkladech jsou záměrně použity různé typy účetních záznamů a zobrazení účetních operací.

Kniha je rozdělena do deseti kapitol, které jsou zaměřeny na jednotlivé oblasti finančního účetnictví. První kapitola je věnována významu a základním prvkům účetnictví a účetním zásadám. Ve druhé kapitole jsou odkazy na základní právní předpisy z oblasti legislativní úpravy účetnictví v České republice, bez které nelze české účetnictví správně interpretovat. Ve třetí až osmé kapitole jsou vysvětleny postupy a metody související se všemi položkami základních účetních výkazů, tj. rozvahy a výkazu zisku a ztráty. Pozornost je věnována zejména způsobu zobrazení jednotlivých účetních operací v účetních výkazech. Devátá kapitola shrnuje problematiku účetní uzávěrky a sestavení výkazů v rámci účetní závěrky včetně následných povinností, jako je audit, daňové přiznání a zveřejňování. Poslední kapitola je zaměřena na specifika účetních položek a výkazů organizací, které neúčtují a nevykazují podle vyhlášky pro podnikatele.

Ve všech kapitolách jsou použity příklady z praxe a také názorné řešené příklady. Kapitoly jsou úzce provázané, a proto není možné chápat jednotlivé části jako samostatné celky bez dalších návazností. Vzhledem k charakteru českého účetnictví je nutné jednotlivé hospodářské operace řešit v kontextu příslušných právních předpisů, avšak účetní problematika obsahuje pouze základní informace k daňové oblasti. Publikace si neklade za cíl obsáhnout rozsáhlou problematiku daní. Pro zjednodušení a zobecnění účetních postupů nejsou v publikaci použity aktuální daňové sazby a nejsou rozlišovány jednotlivé sazby DPH. U veškerých příkladů je ilustrativně použita sazba DPH ve výši 20 %. Ukázkové příklady i účtování jsou primárně zaměřeny na obchodní společnosti, a to zejména na akciovou společnost a společnost s ručením omezeným. Veškeré odkazy v textu na prováděcí vyhlášku k zákonu o účetnictví a České účetní standardy jsou určeny pro účetní jednotky, které jsou podnikateli (s výjimkou desáté kapitoly). Pokud není uvedeno v zadání příkladů jinak, účetním obdobím je kalendářní rok, pro zjednodu-

šení není účtováno otevírání a uzavírání zůstatků jednotlivých účtů, celý výsledek hospodaření za minulé účetní období se převádí do nerozdělených zisků nebo neuhrazených ztrát, výsledek hospodaření běžného období je tvořen pouze výsledky vyplývajícími ze zadání a daň z příjmů právnických osob ve většině případů pro zjednodušení není uvažována. Náklady a výnosy jsou účtovány v provozní oblasti podle druhového členění. Text vychází z aktuální legislativy platné k 1. 1. 2016 v České republice.

Autoři předem děkují čtenářům za případné připomínky nebo náměty k této publikaci, které je možné zaslat na e-mailové adresy: steker@centroprojekt.cz nebo otrusinova@fame.utb.cz.

Ve Zlíně 31. 5. 2016

Autoři

1 Význam a základní prvky účetnictví, účetní zásady a principy

1.1 Význam účetnictví

Informace o prosperitě, ziskovosti či ztrátovosti patří mezi důležité zdroje pro řízení financí a měření výkonnosti, včetně informací o struktuře majetku a nákladů a jejich vazbách na výnosy. Účetnictví tedy představuje **metodicky ucelený systém informací o činnosti podniku**, kdy:

- předmětem účetnictví je zobrazení majetkové struktury podniku (aktiv), zdrojů krytí tohoto majetku (pasiv), sledování nákladů a výnosů a zjištění výsledku hospodaření;
- cílem účetnictví je věrně a poctivě zobrazit ekonomickou realitu podniku pro potřeby finančního řízení a zabezpečit srovnatelnost výstupních účetních informací v národním i mezinárodním měřítku.

Uživatele účetních informací můžeme rozdělit na interní (vnitřní) a externí (vnější):

- a) **Interními uživateli** jsou především *vlastníci* (např. sledování výnosnosti vložených prostředků, schvalování dlouhodobých plánů a investic, jmenování a odvolání manažerů), *manažeri* (odměňování podle dosažených výsledků) a *zaměstnanci* (schopnost podniku hradit mzdy).
- b) **Externí uživatele** představují *banky* (např. poskytování úvěrů, záruk, řízení měnových rizik), *pojišťovny* (odvody na sociální a zdravotní pojištění, řešení pojistné události), *finanční úřady* (odvody daní, kontrola dodržování předpisů), *statistický úřad* (zajištění údajů pro úřady, vládu, ministerstva, veřejnost), *odběratelé* (očekávání požadovaných výkonů), *dodavatelé* (sledování splatnosti dodávky), *konkurence* (srovnání finančních ukazatelů), *soudy a policie* (prokazování trestné činnosti), *potenciální investoři* (zvažování investice do podniku) a *veřejnost* (sledování pozice podniku na trhu, pracovní příležitosti, rozvoj regionu).

Účetnictví z hlediska funkce a určení účetních informací rozdělujeme do základních dvou skupin:

- a) **Finanční účetnictví** poskytuje informace o finanční situaci a výkonnosti podniku jako celku, a to především ve vztahu k vnějšímu okolí (tj. dodavatelům, odběratelům, finančním a státním institucím). Tyto informace jsou podávány v podobě účetních výkazů za určité časové

období a jsou určeny zejména externím uživatelům. Finanční účetnictví je z tohoto důvodu regulováno právními předpisy (národními i mezinárodními) a je postaveno na nutnosti dodržovat určité zásady a postupy. Kromě své informační funkce plní finanční účetnictví řadu dalších funkcí:

- je důkazním prostředkem při vedení sporů (zejména při ochraně a uznání práv vyplývajících ze vztahů mezi věřitelem a dlužníkem);
- je podkladem pro vyměření daňových povinností;
- je prostředkem, díky němuž jsou manažeři odpovědní vlastníkům podniku za řízení svěřeného majetku;
- poskytují informace pro podnikové i vnitropodnikové rozhodovací procesy (např. finanční plány, investiční záměry, řízení cash flow).

b) **Manažerské účetnictví** poskytuje informace potřebné k efektivnímu vnitřnímu řízení daného podniku. Tyto informace bývají často důvěrné, určené pouze řídicím pracovníkům. Manažerské účetnictví není právně upravováno, proto je plně v kompetenci podniku, jaké postupy a metody využije. Manažerské účetnictví zahrnuje např. *kalkulace*, *rozpočty*, *rozhodovací úlohy* a *vnitropodnikové účetnictví*. Formu, organizaci¹ a zaměření vnitropodnikového účetnictví si určí účetní jednotka sama vnitřním předpisem, přitom musí zabezpečit pro potřeby finančního účetnictví průkazné podklady (ČÚS č. 001):

- o stavu a změně stavu zásob vytvořených vlastní činností;
- pro vyjádření aktivace vlastních výkonů;
- pro ocenění zásob a ostatních výkonů vytvořených vlastní činností.

Účetní jednotky (ÚJ) jsou povinny vést účetnictví správné, úplné, průkazné, srozumitelné, přehledné a způsobem zaručujícím trvalost účetních záznamů (§ 8 ZÚ):

1. Účetnictví je **správné**, jestliže ÚJ vede účetnictví tak, že to neodporuje právním předpisům upravujícím účetnictví ani neobchází jejich účel.
2. Účetnictví je **úplné**, jestliže ÚJ zaúčtovala v účetním období v účetních knihách všechny účetní případy a sestavila účetní závěrku, popřípadě vyhotovila výroční zprávu, zveřejnila informace požadovaným způsobem a má o těchto skutečnostech veškeré účetní záznamy.
3. Účetnictví je **průkazné**, jestliže všechny účetní záznamy jsou průkazné² a účetní jednotka provedla inventarizaci.
4. Účetnictví je **srozumitelné**, jestliže umožňuje spolehlivě určit obsah účetních případů, které byly předmětem účetních záznamů vzniklých na základě průkazného účetního dokladu (včetně zabezpečení průkazné vazby mezi účetním dokladem a účetním záznamem).
5. Účetnictví je **vedeno způsobem zaručujícím trvalost účetních záznamů**, jestliže ÚJ je schopna splnit povinnosti spojené s jejich úschovou a zpracováním podle zákona o účetnictví po celou požadovanou dobu.

¹ Vnitropodnikové účetnictví může být organizováno v rámci analytických účtů k finančnímu účetnictví (tzv. jednookruhové účetnictví), nebo v samostatném účetním okruhu prostřednictvím tříd 8 a 9 (tzv. dvouokruhové účetnictví), případně kombinací obou přístupů (ČÚS č. 001).

² Účetní záznam je průkazný, jestliže jeho obsah je prokázán přímo porovnáním se skutečností nebo je prokázán obsahem jiných průkazných účetních záznamů nebo se týká výhradně skutečností uvnitř ÚJ a je k němu připojen podpisový záznam oprávněné a odpovědné osoby (§ 33a ZÚ).

1.2 Účetní zásady a principy

Účetní zásady představují soubor určitých pravidel a základních principů účetního myšlení, které jsou dodržovány všemi účetními jednotkami při vedení účetnictví a sestavování účetních výkazů. Většina z nich je zapracována do zákona o účetnictví a společně s dalšími účetními principy vytvářejí obecně uznávané účetní zásady, které musí účetní jednotky při vedení účetnictví respektovat a dodržovat.

Mezi účetní zásady a principy patří:

- zásada věrného a poctivého zobrazení;
- zásada účetní jednotky;
- zásada neomezeného trvání účetní jednotky;
- zásada zjišťování výsledku hospodaření v pravidelných intervalech;
- zásada nezávislosti účetních období (akruální princip);
- zásada stálosti metod (konzistence);
- zásada významnosti (materiality);
- zásada zákazu kompenzace;
- zásada opatrnosti;
- princip podvojnosti;
- princip souvztažnosti;
- princip dokumentace;
- bilanční princip;
- bilanční kontinuita.

Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví tak, aby **účetní závěrka byla sestavena** na jeho základě **srozumitelně a podávala věrný a poctivý obraz** (§ 7 ZÚ) předmětu účetnictví a finanční situace ÚJ. Na takto sestavené účetní závěrce pak osoba, která tyto informace využívá, činí ekonomická rozhodnutí. Zobrazení je věrné, jestliže obsah položek účetní závěrky odpovídá skutečnému stavu, který je přitom zobrazen v souladu s účetními metodami³, jejichž použití je účetní jednotce uloženo zákonem o účetnictví nebo jinými prováděcími předpisy. Zobrazení je poctivé, když jsou při něm použity účetní metody způsobem, který vede k dosažení věrnosti. Tato zásada je nadřazena všem ostatním účetním zásadám.

Sledování stavu a pohybu aktiv (majetku), pasiv (vlastního kapitálu, závazků), nákladů, výnosů, zjišťování výsledku hospodaření a sestavování účetních výkazů se provádí za určitý ekonomický celek, tj. **účetní jednotku** (§ 4 ZÚ).⁴ Zákon o účetnictví (§ 1 ZÚ) mezi účetní jednotky zahrnuje:⁵

³ Účetními metodami (§ 4 ZÚ, § 47 až 61b VyZÚ, jednotlivé ČÚS) se rozumí např. způsoby oceňování majetku a závazků, postup tvorby a použití opravných položek a rezerv, postup odpisování, metoda odložené daně nebo metoda kurzových rozdílů.

⁴ Účetní jednotka může pověřit vedením svého účetnictví i jinou právnickou nebo fyzickou osobu, ale tímto pověřením se nezbavuje odpovědnosti za vedení účetnictví (§ 5 ZÚ).

⁵ Podle zákona o účetnictví nejsou účetní jednotkou ostatní podnikatelé (fyzické osoby), kteří vedou daňovou evidenci v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Pokud tito podnikatelé neprokazují výdaje (náklady) podle tohoto zákona, nemusí vést ani tuto daňovou evidenci a výdaje uplatňují procentní sazbou z dosažených příjmů.